

Hatbrott i Europeiska unionen

Artiklarna 1, 10, 21 och 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna garanterar människans rätt till värdighet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, icke diskriminering, och rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol.

Politisk kontext

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna förbjuds diskriminering, vilket innebär att EU:s medlemsstater är skyldiga att bekämpa brott som motiveras av rasism, främlingsfientlighet, religiös intolerans eller en persons funktionshinder, sexuella läggning eller könsidentitet.

Det krävs en större politisk vilja från beslutsfattarnas sida i EU-medlemsstaterna för att möta de utbredda fördomarna mot vissa grupper och kompensera den skada detta förorsakar offren, andra medlemmar av samma grupp och samhället som helhet. Alltför många människor i EU utsätts för övergrepp enbart på grund av sitt ursprung, sin tro, sina livsval eller sitt fysiska utseende – faktiska eller uppfattade.

FRA har offentliggjort två rapporter om hatbrott som tillsammans ger en jämförande analys av det befintliga regelverket, individuella erfarenheter av brott motiverade av fördomar och situationen vad gäller den officiella datainsamlingen i EU:s 27 medlemsstater. I rapporten *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* belyser människorättsaspekten i samband med hatbrott, ges en jämförande analys av mekanismerna för officiell datainsamling och diskuteras hur den officiella datainsamlingen kan breddas. I rapporten *EU-MIDIS Data in Focus 6: Minorities as victims of crime* presenteras uppgifter om respondenternas erfarenheter av fem olika typer av brott, från inbrott till grova trakasserier.

Nyckelfrågor

Trots EU-medlemsstaternas försök att bekämpa diskriminering och intolerans, inbegripet hatbrott, finns det

tecken på att situationen inte förbättras. Tvärtom har man under de senaste åren bevitnat fortlöpande och upprepade kränkningar av de grundläggande rättigheterna mot människor bosatta i EU, genom verbala övergrepp, fysiska attacker och till och med mord motiverade av fördomar.

Europeiska unionens enkät om minoriteter och diskriminering från 2008 (EU-MIDIS), med 23 500 respondenter ur etniska minoriteter eller invandrargrupper, visade att mer än var fjärde respondent ur de följande grupperna ansåg sig ha utsatts för personbrott med "rasistiska motiv" (våld, hot eller grova trakasserier) under de närmast föregående tolv månaderna: romer i Tjeckien, somalier i Finland, somalier i Danmark, afrikaner i Malta, romer i Grekland, romer i Polen och afrikaner från länder söder om Sahara i Irland (se figur).

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) har i ett flertal fall uttalat att länder måste tydligt ange motiven bakom rasistiska brott eller brott som begås på grund av offrets religiösa tro. Att bortse från fördomar bakom hatbrott är en kränkning av artikel 14 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

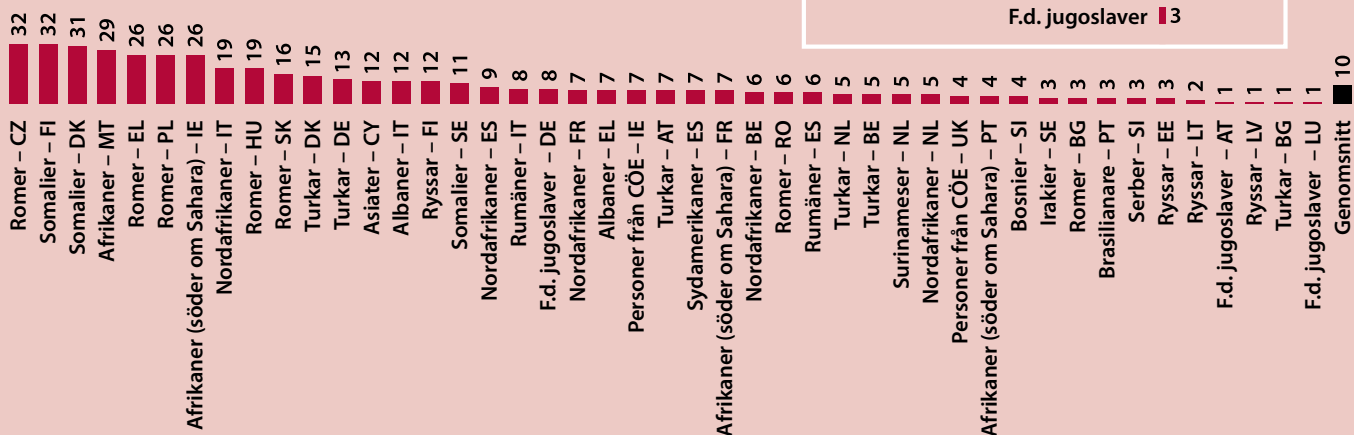
Att Europadomstolen lägger sådan vikt vid fördomar bakom hatbrott beror på att förövare som begår brott mot människor på grund av vad de är eller uppfattas vara förmedlar ett särskilt förnedrande budskap, nämligen att offret inte är en individ med egen personlighet, förmåga och erfarenhet utan bara en anonym del av en grupp med en viss egenskap. Förövaren signalerar med detta att gruppens rättigheter kan – och till och med bör – ignoreras, vilket strider klart mot EU:s kärnprinciper demokrati och jämlikhet.

Forskningsresultat visar att offer och vittnen till hatbrott ofta är ovilliga att anmäla dem, huruvida det är till brottsbekämpande organ, rättsväsendet, icke-statliga organisationer eller brottsofferstödande grupper. Därför är det många brott som aldrig anmäls och dras inför rätta, och förbli osynliga. I sådana fall blir offrens rättigheter kanske inte fullt tillgodosedda och skyddade, vilket innebär att EU-medlemsstaterna inte uppfyller sina skyldigheter mot brottsoffren.

Personbrott som uppfattas som rasistiska mot personer ur etniska minoriteter och invandrargrupper, per EU-medlemsstat (%)

Sammansatta grupper:

Romer	18
Afrikaner (söder om Sahara)	18
Nordafrikaner	9
Turkar	8
Personer från CÖE	7
Ryssar	5
F.d. jugoslaver	3

EU-MIDIS 2008

Anm.: Fråga DD4-DE5: Anser du att [denna händelse/någon av dessa händelser] UNDER DE SENASTE 12 MÅNADERNA skedde delvis eller helt på grund av din invandrar-/minoritetsbakgrund?; CÖE = Central- och Östeuropa.

Källa: FRA (2012), EU-MIDIS Data in focus 6: Minorities as victims of crime, Figur 5

Vägar framåt

För att kunna hantera hatbrott och därmed sammanhängande kränkningar av de grundläggande rättigheterna behöver EU och medlemsstaterna synliggöra dessa brott i större utsträckning och ställa förövarna till svars.

EU:s 27 medlemsstater skiljer sig märkbart åt i fråga om vilka uppgifter de registrerar och publicerar när det gäller brott motiverade av fördomar. Skillnaderna medför att de officiella datainsamlingsmekanismerna för hatbrott i EU ofta inte ger en rättvisande bild av situationen. FRA:s rapport Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights visar att bara åtta medlemsstater registrerar brott som motiverats av offrets (uppfattade) sexuella läggning, medan bara fyra samlar in eller offentliggör uppgifter om hatbrott mot romer.

EU och dess medlemsstater bör anta lagstiftning som gör det obligatoriskt för medlemsstaterna att samla in och offentliggöra statistiska uppgifter om hatbrott. Statistiken bör åtminstone omfatta uppgifter om antalet händelser som rapporteras av allmänheten och registreras av myndigheterna, samt antalet domar mot förövare, skälen till varför brotten befunnits diskriminerande och vilka påföljder som har utdömts.

Brottsbekämpande organ och rättsväsende bör vara uppmärksamma på varje tecken på brott motiverade av fördomar. Lagstiftarna bör överväga skärpta påföljder för hatbrott för att markera allvaret i dessa brott. Dömande domstolar bör ta upp brott motiverade av fördomar offentligt

för att öka kunskapen om hatbrott och göra klart att dessa brott leder till strängare straff.

När den nationella lagstiftningen så medger bör EU-medlemsstaterna dela upp de uppgifter som samlas in om hatbrott på kön, ålder och andra variabler, för att bättre kunna spåra mönster i fråga om offer och förövare. De officiella datainsamlingsmekanismerna för hatbrott bör kompletteras av brottsofferundersökningar för att belysa sådana aspekter som arten och omfattningen av oanmälda brott, brottsoffrens erfarenheter av brottsbekämpande myndigheter, skälen till varför man inte anmält samt i vilken omfattning offer för hatbrott är medvetna om sina rättigheter.

Generellt behöver majoriteten av EU-medlemsstaterna utöka den officiella datainsamlingen för hatbrott för att:

- synliggöra hatbrotten i EU,
- ge offer för hatbrott möjlighet att få gottgörelse gentemot förövarna,
- se till att EU-medlemsstaterna reagerar effektivt mot hatbrott som en kränkning av de mänskliga rättigheterna.

Ytterligare information:

FRA:s rapporter om hatbrott – *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* och *EU-MIDIS Data in Focus 6: Minorities as victims of crime* – finns på internet: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

En översikt över FRA:s verksamhet mot rasism och relaterad intolerans finns på internet: <http://fra.europa.eu/en/theme/racism-related-intolerances>